

“Persepolis’i, ziynet-i inşâyı düşündüm...”

Hasan Âli Göksoy

1971, İran’daki monarşinin 2500. yılı olarak, devrin şâhı Rıza Pehlevî (1919–1980) tarafından cihâna ilân edilmişti. Bu münâsebetle 12 Ekim 1971 tarihinde, dünyadaki bütün devlet başkanları, kırallar, ilim ve sanat mensupları, eskiden Ahameni kırallarının oturduğu—Şîraz yakınlarındaki—târihî Parsa, yâni Persepolis şehrine İran Şâhı’nca dâvet edildiler. Türkiye’den çağrılanlar arasında Prof. Dr. A. Süheyl Ünver (1898–1986) de bulunuyordu.

Ünver Hocamız—İstanbulluk icâbı—dâvetlere eli boş gitmezdi. Bu, her dâvet için geçerliydi. Şâh’a da bir hediye sunmayı düşündüğünde, kendisinin de mürşidi olan mutasavvıf şâir Abdülazîz Mecdi (Tolun) Efendi’nin (1865–1941) “düşündüm” redifli 114 kıt’alık manzûmesini hatırladı.¹

Bu manzûmenin bir kıt’ası şöyledir:

Pür-şa’şadır şân ile Şehnâme-i İran
Tuğrâ-yı şehâmetleri hep şems-i fûrûzan
Bin cild-i edeb kasr-ı harâbında nümâyan
Persepolis’i, ziynet-i inşâyı düşündüm.

Bu kıt’anın İran’da kolay anlaşılır hâle gelmesi için, kadîm dostlarından Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan’a (1898–1980) ricâda bulundu. Tarlan Hoca da —şâirliği dolayısıyla—bu tercümeyle manzum olarak gerçekleştirdi:

¹ Bkz: *Balikesirli Abdülazîz Mecdi Dîvânı*, derleyip toplayan Osman Ergin (İstanbul, 1945), s.66–85.

*Pür-şa'saa, Şehnâme-i İran, bâ-şân,
Tuğrâ-yı şehâmet, heme hurşîd-i fîrûzan
Gencîne-i âsâr-ı edeb kasr-ı harâbeş,
Endîşîdem sitahr-ı zîbâ bünyân.*

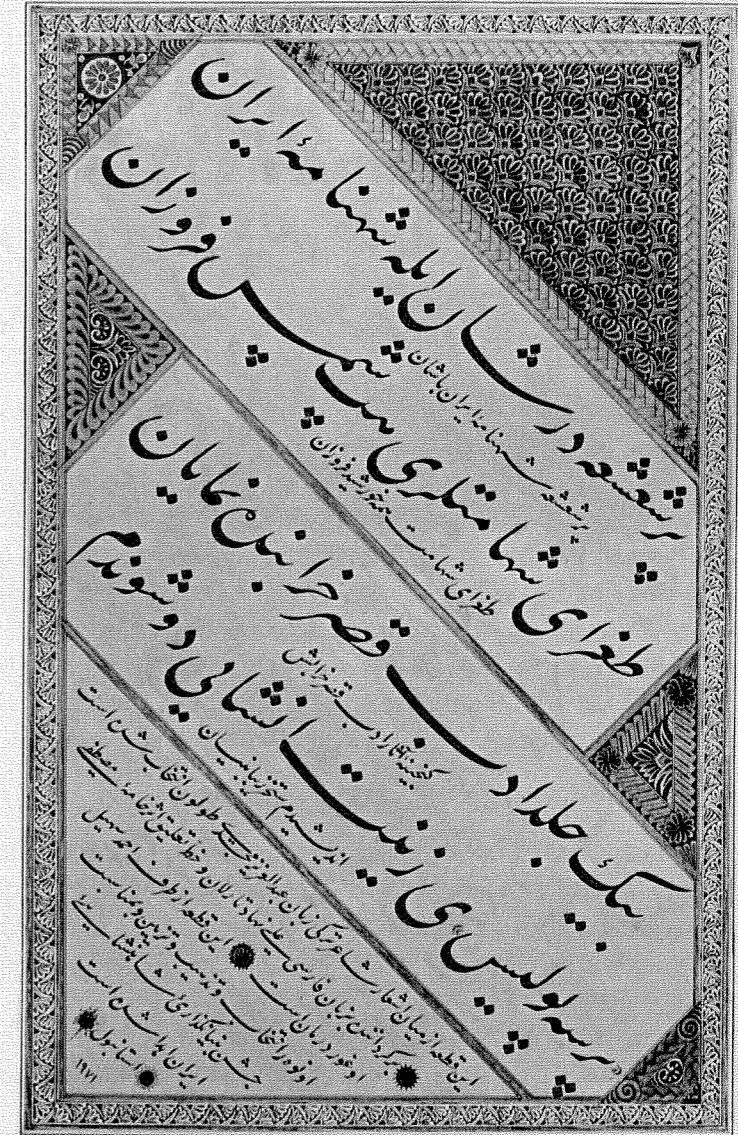
Kıt'anın *ta'lik* hattıyla yazılması için de Süheyl Hoca, talebesi ve can dostlarından Uğur Derman'ı vazifelendirdi. Kararlaştırdıkları üzere Mecdi Efendi'nin kıt'ası *meşk* kaleminden irice, tercümesi ise *hurde* denilen ince *ta'lik*le yazıldı. Kıt'anın sol alt köşe üçgeninde yine Ali Nihad Bey'in tertibiyle yer alan ve Derman tarafından *hurde tâ'lik*le yazılan Farsça beyânın Türkçesi de şu meâlde idi:

Bu kıt'a, Türk şâiri Abdülazîz Mecdi Tolun'un şiirleri arasından seçilmiş; Farsça olarak Ali Nihad Tarlan tarafından ifade edilmiştir. Ta'lik kıt'a Mustafa Uğur Derman'ın kaleminin eseridir. Bu kıt'a Ahmed Süheyl Ünver tarafından seçilip tezyîn ve tezhîb edilmiş, Şehinşahlığın kuruluş kutlamaları münâsebetiyle hediye olunmuştur. İstanbul, 1971.

Manzûmenin son mısraında ifade edildiği gibi, Persepolis'deki "ziynet-i inşâ"yı, yâni saray harâbelerindeki tezyînâtı esas alarak bu kıt'ayı tezhîbleyen Süheyl Hoca, kızı Gülbün (Mesâra) Hanım'la birlikte katıldığı bu dâvette armağanını bizzât Rızâ Şah Pehlevî'ye sunarken, bu eserin Persepolis Müzesi'nde yer alması arzûsunu da ızhâr ettiğini, dönüşünde anlatmıştı.

Hâlen Süleymâniye Kütüphânesi Prof. Dr. Süheyl Ünver Arşivi 718'de saklanan seyahat defterinde Süheyl Hoca, bu tezhîbin işlenmesinde talebesi Tülay Ölez'in de kendisine yardım ettiğini yazmaktadır. Nitekim, kıt'anın altına zamanının çivi yazısıyla yazdığı "Persepolis" kelimesinin iki tarafına, kendisinin ve talebesinin ismini kaydetmiştir.

Aradan neredeyse otuz sene geçti... Bu kıt'a gerçekten müzeye mi konuldu, yoksa bir kenara mı atıldı, meçhûlümüzdür. Şâyet gözler önünde değilse... Kırkbir senelik can kardeşim Uğur Derman için hazırlanan "Armağan Kitabı"nda bu eserin bir sûretinin yer alması, hiç olmazsa tarih önünde tesbîtinin sağlamış olacaktır düşüncesindeyim.

Makalede bahsi geçen kıt'a. (Takrîbî eb'âdî: 44 x 29 cm.)